ALMA RAGAUSKAITĖ
Lietuvių kalbos institutas

Mokslinių tyrimų kryptys: istorinė antroponimika, istorinė toponimika.

XVII A. KĖDAINIEČIŲ LIETUVIŠKOS KILMĖS ASMENVARDŽIAI

Personal Names of Lithuanian Origin among Kėdainiai Residents in the 17th Century

ANOTACIJA

Straipsnyje daugiausia analizuojama XVII a. kėdainiečių 180 lietuviškos kilmės antroponimų (antrųjų dvinario įvardijimo modelio narių). Jie surinkti iš 1604 m., 1624 m., 1666 m. Kėdainių inventorių ir 1622 m. Kėdainių klebonijos činšo inventoriaus. Buvo išskirti šių asmenvardžių slavinimo dėsningumai, atstatytos jų 106 autentiškos lytys. Palyginus rekonstruotas istorinių antroponimų formas su dabartinėmis lietuvių pavardėmis, nustatyta, jog 63 (60 %) jų funkcionuoja ir šiandien. Dalis, t. y. 24 (23 % visų atstatytųjų), turi tos pačios kilmės, tik skirtingos darybos pavardžių atitikmenis. Likusieji 19 asmenvardžių (17 %) neturi jokių atitikmenų dabartiniame vardyne.

ESMINIAI ŽODŽIAI: XVII amžius, Kėdainiai, kėdainietis, inventorius, lietuviškos kilmės asmenvardis.

ANNOTATION

The article focuses on 180 anthroponyms (second components of the binary nomination model) of Lithuanian origin used for naming Kėdainiai residents in the 17th century. They were collected from Kėdainiai inventories of 1604, 1624 and 1666 as well as Kėdainiai rectory land rent inventory of 1622. The tendencies of Slavicization of these personal names were established and 106 authentic forms were reconstructed. The comparison between the reconstructed forms of historical anthroponyms and contemporary Lithuanian surnames led to the conclusion that 63 (60 per cent) of them still function today. A part of them, i.e. 24 (23 per cent of the reconstructed anthroponyms), have the equivalents of surnames of the same origin but different formation. The remaining 19 personal names (17 per cent) have no equivalents among the present-day personal names.

KEY WORDS: 17th century, Kėdainiai, Kėdainiai resident, inventory, personal name of Lithuanian origin.

0. ĮVADAS

Senųjų Kėdainių istoriniai antroponimai jau pradėti tirti. Pirmiausia buvo aptartos XVII–XVIII a. kėdainiečių asmenvardžių užrašymo tendencijos. Lotynintos, slavintos kėdainiečių škotų pavardės – skirtinguose magistrato bylų įrašuose galėjo būti įvairiai modifikuotos. Taip susidarė jų pavardžių grafinių variantų (Ragauskaitė 2007: 63–64). XVII–XVIII a. aktų knygų antroponimijos analizės rezultatai parodė, kad šiuo laikotarpiu kėdainiečių lietuvių asmenvardžiai taip pat buvo slavinami: išnagrinėti garsų substitucijos atvejai, dalis vyrų antroponimų turėjo slaviškas priesagas *-evič*, *-ovič*, o dauguma moterų asmenvardžių – slaviškas priesagas *-ova*, *-ovna* (Ragauskaitė 2011: 21–22). Kėdainiečių asmenvardžių slavinimo procesas XVII–XVIII a. nebuvo labai intensyvus. Tam įtakos turėjo ir ekstralingvistinės aplinkybės. Kėdainiai buvo reformatų lietuviškumo centras Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, lietuvių kalba skambėjo viešajame miesto gyvenime, o kartu šis lietuviškumo elementas atsispindėjo tirtuose rankraščiuose (Paraускайте 2012: 215–220).

Apie 1628–1629 m. Kėdainiuose besikuriantys škotų kilmės asmenys jau turėjo pavardes, tačiau jų paveldimų antroponimų fiksavimas miesto aktų knygose įvairavo. Tai lėmė vienodos ir visiems privalomos įvardijimo sistemos nebuvimas, to meto rašto tradicija ir kt. Tačiau prieita prie išvados, kad XVII–XVIII a. dominavo įvardijimai, aiškiai liudijantys kėdainiečių škotų paveldimų asmenvardžių funkcionavimą Kėdainių miesto istorijos šaltiniuose (Ragauskaitė 2016: 56–57).

Nuo XVII a. trečiojo dešimtmečio pabaigos į Kėdainius atvyko vokiečių. Jų pavardžių užrašymas nebuvo nusistovėjęs. Šiam reiškiniui įtakos turėjo tirtų aktų knygų specifika ir įrašų kontekstas. Labiau įvairavo kėdainiečių vokiečių moterų asmenvardžių lyčių perteikimas. Prie jų antrųjų antroponimų (pagal vyrą ar tėvą) XVII–XVIII a. Kėdainių aktų knygose buvo pridedamos slaviškos priesagos *-ova* (istorijos šaltiniuose rašoma *-owa*) paprastai ištekėjusių moterų pavardėms ir *-ovna* (*-owna*) – netekėjusių moterų pavardėms (Ragauskaitė 2017: 117–120).

Ištyrus Kėdainių XVII–XVIII a. istorijos dokumentų įrašus, paaiškėjo, jog visose vietinės miestiečių bendruomenės (lietuvių, lenkų) grupėse pavardės susidarė skirtingu laiku. XVII a. pirmojoje pusėje aukštesnę padėtį visuomenėje užimantys kėdainiečiai užrašyti su paveldimais asmenvardžiais. Antrojoje šio

šimtmečio pusėje miestiečių luomo viduriniojo bei žemesniųjų sluoksnių asmenys įgijo paveldimus antroponimus. Lėčiau formavosi tik Kėdainių bendruomenės žemųjų sluoksnių (tarnų ir kt.) pavardės. XVIII a. miesto aktų knygose visi kėdainiečiai užfiksuoti su pavardėmis (Ragauskaitė 2017a: 66). Kaip matyti, Kėdainiuose gyvenusios skirtingos etninės grupės (škotai, vokiečiai, lenkai, lietuviai ir kt.) turėjo savitas asmenų įvardijimo sistemos, pavardžių fiksavimo, susidarymo, kilmės ir kt. ypatybes, todėl XVII–XVIII a. kėdainiečių istorinės antroponimijos tyrimas yra aktualus ir tęstinas.

Šio straipsnio tikslas – išnagrinėti XVII a. kėdainiečių lietuviškos kilmės asmenvardžius.

Šio straipsnio uždaviniai: 1) rekonstruoti kalbamųjų antroponimų autentiškas formas ir palyginti jas su dabartinėmis lietuvių pavardėmis; 2) nustatyti, kiek ir kokių asmenvardžių, vartotų XVII a. Kėdainių rankraščiuose, nebefunkcionuoja šių dienų vardyne.

Medžiaga straipsniui surinkta iš kelių XVII a. Kėdainių inventorių[1]. Pirmiausia minėtini du ankstyvieji 1604 m. ir 1624 m. miesto inventoriai. Jie daugiausia rašyti lenkų kalba. Senasis 1604 m. inventorius turi originalų antraštinį pavadinimą „Inwentarz spíſanÿ ÿmíenia Kíeÿdanſkiego wíelmoʒnego pana [...] Staniſława Kiʃʒki Woiewodʒica Witebſkie(go)[2] [...]“. Šaltinį sudaro 31 lapas. Jame suregistruoti ne tik Kėdainių miesto, bet ir valsčiaus gyventojai. Labai įdomus nedidelės apimties 1622 m. Kėdainių klebonijos činšo inventorius, kuriame surašyti kėdainiečiai ir įvairūs duomenys apie klebonijos turtą. Šį šaltinį, rašytą lenkų kalba, sudaro tik 3 lapai. 1624 m. Kėdainių inventoriuje užfiksuoti Kėdainių miesto ir valsčiaus gyventojai. Trūksta titulinio lapo ir maždaug šešių pradžios lapų, nes pradėta numeruoti tik nuo septintojo. Inventorių iš viso sudaro 34 lapai. Vėlesnis 1666 m. miesto inventorius turi lenkišką originalią antraštę „Inwentarz miasta Kieydanskiego 1666“. Tai lenkų kalba rašytas šaltinis, kurį sudaro 16 lapų. Veikiausiai šis inventorius rašytas kelių raštininkų: nuo pirmojo iki dešimtojo lapo rašmenys labiau išblukę, sunkiau įskaitomi, o nuo vienuoliktojo iki paskutiniojo lapo – ryškesni rašmenys, aiškesnis braižas.

Svarbu aiškiai apibrėžti, kokie istorijos dokumentuose užrašyti antroponimai priskirtini Kėdainių gyventojams. Apie miestiečių asmenvardžių atrankos kriterijus jau yra rašyta (Ragauskaitė 1999: 146; 2000: 94; 2003: 82; 2004: 8–9; 2005: 18–23; 2006: 81–82; 2014: 9; 2015: 59–61; 2016: 48–49; 2017: 115–116; 2017a: 54–55; Paraускайте 2012: 214). Kėdainių vietinės bendruomenės nariai pažymėti nuoroda le. *mieszczanin*, pvz.: 1624 *Vrban Jomantyszkis Mieſʒczanin*

[1] Istorijos šaltinių sąrašas pateiktas straipsnio pabaigoje.

[2] Rankraščiuose užfiksuotos abreviatūros pildomos. Prierašas pateikiamas skliaustuose.

KI_2 13[3], 1622 *mieſzczanie* [...] *Tomaſz Katiniſzkis* KKČI 3, 1622 [...] *mieſzczanie Woyciech Kiemeras* KKČI 2v, 1624 *Maciey Pawesis Mieſzczanin* KI_2 16v, 1622 [...] *mieſzczanie Stas Raynaitis* KKČI 2v.

Tiriamuose XVII a. inventoriuose kėdainiečiai surašyti pagal jų gyvenamąją vietą mieste, pvz.: 1666 *Wilenskiey Ulicy Piotra Dziugayły* gen. sg. KI_3 15v, 1666 *Ulica Wilenska Bartłomieia Kiamierziencia* gen. sg. KI_3 13v, 1666 *Wilenskiey Ulicy Piotra Kiausiaka* gen. sg. KI_3 15, 1624 *Vlica Stara Woyciech Kiewlekienis* KI_2 2, 1604 *Ulica od rynku prawa ſtrona Sczęsnego Kunkulzęcia* gen. sg. KI_1 9v, 1624 *Ulica nad Eŷsmilgą* [...] *od Niewiazy Paweł Paksztelis* KI_2 3, 1666 *Ulica Wilenska Jerzego Puodeluna* gen. sg. KI_3 13v, 1624 *Vlica Szatska Druga Strona Adam Smulkis* KI_2 6v, 1604 *Ulíca Wíelka do dworu ŷdąc z rŷnku prawa ſtrona Adam Sruogis* KI_1 5, 1604 *Míaſto Kíeŷdaný Rŷnek prawa ſtrona od moſtú Matỳs Surwilo* KI_1 4, 1604 *Drűga ſtrona Rŷnku Urbana Zagora* gen. sg. KI_1 4, 1604 *Miaſta Kieŷdany za rzeką niewiazą jakub Zuzlis* KI_1 14v.

Vėlesniame 1666 m. Kėdainių miesto inventoriuje surašytos ne tik gatvės, bet ir kėdainiečių namai[4], pvz.: 1666 *Ulica Skomgolska Symona Digima Domek* gen. sg. KI_3 11v, 1666 *Ulica Skomgolska Symona Labęcia Domek* gen. sg. KI_3 11, 1666 *Wilenskiey Ulicy Woyciecha Podegaycia Dom* gen. sg. KI_3 16, 1666 *Druga strona* [...] *ulicy zamkowey Domek Macieia Rymszíewicza* gen. sg. KI_3 3v, 1666 *Ulica Skomgolska Macieia Rudzęcia Domek* gen. sg. KI_3 12, 1666 *Ulica Skomgolska Piotra Ziraycia Domek* gen. sg. KI_3 11 ir kt. Surašant namus apibūdinamas jų statybos tipas (mūrinis, medinis namas ir pan.), atidžiai sužymimi sklypai mieste, pvz.: 1666 *Ulica Rosieynska Plac Jana Rudaycia* gen. sg. KI_3 8v, 1666 *Ulica Skomgolska Jerzego Srebeyki Kamienica za wolnosciami* gen. sg. KI_3 11 ir kt.

Kėdainių gyventojų įvardijimo sistema įvairavo. Dažniausiai jie įvardyti dviem asmenvardžiais, pvz.: 1604 *Maczul Giedrazętis* KI_1 15v, 1624 *Stanisław Oszkakis* KI_2 2v, 1604 *Jakub Ozielewicz* KI_1 8, 1666 *Jerzego Spolia* gen. sg. KI_3 4, 1666 *Jozepha Sziarna* gen. sg. KI_3 9v, 1666 *Jerzego Sznypsłaycia* gen. sg. KI_3 13, 1666 *Marcina Werszela* gen. sg. KI_3 6, 1622 *Jozef Zukliżentis* KKČI 1. Mažiau pastebėta įvardijimų trimis antroponimais, pvz.: 1624 *Maciey Ambrozewicz Bedewis* KI_2 3, *Jozeph Stanisławowicz Rauba* KI_2 1v, 1624 *Adam Janſzaytis Rudis* KI_2 8v, 1604 *Abram Adamowicz Wergielis* KI_1 11v. Greičiausiai dėl trumpumo

[3] Visi pateikiami antroponimai yra metrikuoti. Prie kiekvieno jų pažymimi metai, kuriais asmenvardis buvo užfiksuotas, istorijos šaltinio santrumpa ir lapo (puslapio) numeris. Perteikiant antroponimus stengiamasi išsaugoti originalias, rankraščiuose fiksuotas lytis.

[4] 1666 m. Kėdainiuose buvo Josvainių, Dvaro, Žydų gatvės, Jonušavos turgaus aikštė ir kt. (Šinkūnas 1928: 21). Šis šaltinis gali būti naudingas ne tik tiriant istorinę antroponimiją, bet ir istorinių gatvėvardžių raidą, miesto architektūros istoriją.

pasitaiko kėdainiečių užrašymų vienu asmenvardžiu, pvz.: 1666 *Garnela* gen. sg. KI_3 2v, 1604 *Niauniſʒkis* KI_1 6v, 1622 *Pawalkius* KKČI 1, 1622 *Płaciakis* KKČI 1, 1624 *ʒ Raudonikiem* abl. sg. KI_2 3v, 1666 *Szierela* gen. sg. KI_3 11, 1624 *Szukiſʒkis* KI_2 5v, 1624 *s Treygaÿciem* abl. sg. KI_2 2.

Iš aptartų XVII a. istorijos dokumentų surinkta 180 kėdainiečių dvinarių užrašymų (skaičiuoti įvairūs antroponimų variantai – priesaginiai, su skirtingomis galūnėmis ir kt.). Kaip tik antrieji dvinario įvardijimo nariai (pavardės ar jas pavaduojantys asmenvardžiai) yra tiriamasis objektas.

Kėdainių inventorius rašė raštininkai, kurių gimtoji kalba, matyt, buvo ne lietuvių. Todėl užfiksuodami lietuviškos kilmės antroponimus, jų lytis jie perteikė nevienodai. Kai kurie asmenvardžiai užrašyti gana autentiškai (su galūnėmis, lietuviškomis priesagomis ir pan.), pvz.: 1666 *Andrzeia Birbiſzkia* gen. sg. KI_3 16. Dėl *birb-* plg. db. pvd. *Biřbalas*, *Birbilà*, *Biřbilas* (LPŽ I 262); 1604 *Maczul Burnaytis* KI_1 7. Plg. db. pvd. *Burnáitis* (LPŽ I 358); 1666 *Jana Jomantiszkia* gen. sg. KI_3 12. Dėl *jomant-* plg. db. pvd. *Jómantas*, *Jõmantas* (LPŽ I 840–841); 1604 *Adam Szukiſʒkis* KI_1 10. Dėl *šuk-* plg. db. pvd. *Šùkas*, *Šùkis* (LPŽ II 986) ir kt.

Tačiau didesnė dalis antroponimų buvo įvairiai pakeisti. Tam įtakos turėjo ir lingvistinės priežastys, o ypač lietuvių ir lenkų kalbų sąveika. Minėtini dažniausi garsų pakaitos atvejai:

a keičiama į *o*: **Padegaitis*: 1666 *Woyciecha Podegaycia* gen. sg. KI_3 16. Dėl *padeg-* plg. db. pvd. *Padegìnskis* (LPŽ II 363); **Pavasaris*: 1624 *Mikołay Powaseris* KI_2 6v. Plg. db. pvd. *Pavãsaris* (LPŽ II 413); **Pavinkšnis*: 1604 *Grehorÿ Powinkſʒnis* KI_1 14. Plg. db. pvd. *Pavìnkšnis* (LPŽ II 414–415); **Spalis*: 1666 *Jerzego Spolia* gen. sg. KI_3 4. Plg. db. pvd. *Spãlis* (LPŽ II 780).

au keičiama į *ow*: **Daukša*: 1666 *Jana Dowkszy* gen. sg. KI_3 9. Plg. db. pvd. *Daukšà* (LPŽ I 472); **Gintautas*: 1624 *Marcin Gintowt* KI_2 3. Plg. db. pvd. *Gìntautas*, *Giñtautas*, *Gintautas* (LPŽ I 671).

e keičiama į *ie*: **Keraitis*: 1624 *Adam Kieraytys* KI_2 4. Plg. db. pvd. *Keráitis* (LPŽ I 974); **Keršis*, **Keršys*: 1666 *Adama Kierszia* gen. sg. KI_3 8. Plg. db. pvd. *Kéršis*, *Keršỹs* (LPŽ I 977); **Ketvirtis*: 1623 *Urbana Kietwircia* gen. sg. KAK_1 1. Plg. db. pvd. *Ketvìrtis*, *Ketviřtis* (LPŽ I 981).

uo keičiama į *o*: **Juodelis*: 1604 *jan Jodelis* KI_1 8. Plg. db. pvd. *Juodẽlis* (LPŽ I 857); **Sruogis*: 1624 *Jan Srogiewicʒ* KI_2 1v. Plg. db. pvd. *Sruogis* (LPŽ II 789).

ž keičiama į *z*: **Dargužas*: 1666 *Adama Dorguza* gen. sg. KI_3 15, 1666 *Jakuba Dorguza* gen. sg. KI_3 12v. Plg. db. pvd. *Dárgužas*, *Dargùžas* (LPŽ I 462); **Oželis*: 1624 *Gryg Ozelewicʒ* KI_2 10. Plg. db. pvd. *Ožẽlis* (LPŽ II 356); **Vėželis*: 1604 *jurÿ wezelis* KI_1 7. Plg. db. pvd. *Vėžẽlis* (LPŽ II 1201); **Žigaitis*: 1666 *Macieia Zygaicia* gen. sg. KI_3 16v. Plg. db. pvd. *Žigáitis* (LPŽ II 1331).

Turimi duomenys rodo, kad XVII a. gali būti pridedamos slaviškos priesagos *-evič* ir *-ovič*, pvz.: 1666 *Jana Kunkulewicza* gen. sg. KI_3 11v; 1666 *Woyciecha Montwida* gen. sg. KI_3 14 ‖ 1666 *Woyciecha Montwidowicza* gen. sg. KI_3 13v; 1666 *Lukasza Perkunewicza* gen. sg. KI_3 13.

Kilmės požiūriu išskirtos šios pagrindinės XVII a. kėdainiečių antroponimų grupės: 1) lietuviškos kilmės asmenvardžiai ir 2) nelietuviškos kilmės asmenvardžiai. Ši klasifikacija turi seną tradiciją. Kazimieras Būga 1911 m. parašytoje studijoje „Apie lietuvių asmens vardus“ skyrė lietuviškosios kilmės ir skolintines pavardes, minėjo neaiškios kilmės pavardes (Būga I 205). Pavardžių skirstymo tradicijos į dvi grupes (lietuviškos kilmės pavardės ir nelietuviškos kilmės pavardės) daugiau ar mažiau laikėsi ir kiti lietuvių istorinės antroponimijos tyrėjai: Petras Jonikas (1968: 558–561), Antanas Salys (II 64), Aleksandras Vanagas (1982; 1999: 466–472), Vitalija Maciejauskienė (1991: 243; 1992: 1–2; 1993: 36–40; 1994: 10–15; 1997: 112; 1997a: 102–104), Alma Ragauskaitė (1999: 47–49; 2000: 95–97; 2005: 141–142), Aušra Žemienė (2002: 17–18; 2016: 125; 2017: 37–40), Asta Urbonavičiūtė (2005: 86–87; 2005a: 234–238; 2011: 28–31) ir kt. Kiek kitaip manė Zigmas Zinkevičius. Pasak jo, ši asmenvardžių klasifikacija yra formali, nes „kiekviena, kad ir pati nelietuviškiausia mūsų pavardė paprastai turi lietuviškų elementų, bent jos galūnė yra lietuviška“ (Zinkevičius 1988: 95–96). Taigi lietuviškų asmenvardžių fonetika yra lietuviška, jie turi lietuviškas galūnes, lietuviškas priesagas ir kt. (Zinkevičius 2008: 55). Vadinasi, pirmiausia XVII a. pradžios vilniečių asmenvardžiuose buvo ieškota „lietuvių kalbos elementų“ (Zinkevičius 1977: 66–67). Panašiai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorijų antroponimikoną kilmės požiūriu vertino Jūratė Čirūnaitė. Ji aptarė lietuviškų ir nelietuviškų asmenvardžių grupes (Čirūnaitė 1999: 71–75; 1999a: 13–15). Jonas Palionis pagal pasirinktą kriterijų – etninę priklausomybę – Punios parapijos pavardes suklasifikavo į dvi grupes: lietuviškosios pavardės ir nelietuviškosios pavardės. Lietuviškomis pavardėmis čia laikomos ne tik tos, kurios turi lietuvišką šaknį, bet ir tos, kuriose yra koks nors lietuviškas darybos formantas (galūnė, priesaga ir pan.). Nelietuviškomis pavardėmis vadinamos tokios, kurių ir šaknis, ir darybos afiksas yra skolintiniai (Palionis 2003: 40–42; 2008: 99–110; dar žr. Ragauskaitė 2005a: 156; Sinkevičiūtė 2008a: 503–508). Daiva Sinkevičiūtė pritarė Z. Zinkevičiaus pavardžių klasifikavimo būdui – diferencijuoti pavardes pagal jų pamato pobūdį bei skirti asmenvardinės ir apeliatyvinės kilmės pavardes (Sinkevičiūtė 2006c: 141).

Šiuo atveju yra tiriami ne tik kėdainiečių lietuvių, bet ir kitų etninių grupių (lenkų, škotų, vokiečių ir kt.) antroponimai. Todėl atrodo nelogiška ieškoti lietuvių kalbos elementų kitataučių pavardėse. Ne visuomet nagrinėjamus kėdainiečių antroponimus įmanoma priskirti vienai ar kitai grupei. Todėl buvo išskirta dar viena asmenvardžių grupė – 3) neaiškios ar ne visai aiškios kilmės

asmenvardžiai. Apie jų kilmę dėl autentiškos formos nustatymo sunkumų, kai lietuvių antroponimų grafinė struktūra smarkiai paveikta lenkų kalbos ar dėl kitų priežasčių nieko aiškaus neįmanoma pasakyti.

Analizuojami kėdainiečių lietuviškos kilmės antroponimai yra rekonstruojami iš patronimų ir nepatroniminės kilmės asmenvardžių. Atstatytos jų formos pažymimos žvaigždute ir surašomos pagal abėcėlę. Po to nurodomi rankraščiuose užfiksuoti asmenvardžiai (pagal jų lyčių abėcėlę ir pagal chronologiją), kuriais remiantis buvo rekonstruota antroponimo lytis. Šios formos lyginamos su dabartinėmis lietuvių pavardėmis. Kai kuriais atvejais palikti keli teoriškai galimi variantai. Nesuradus tikslių atitikmenų mūsų dienų vardyne, pateikiama keletas būdingesnių atitinkamos šaknies asmenvardžių. Iš šaltiniuose užfiksuotų antroponimų atstatomos formos be patroniminių priesagų. Suslavintose asmenvardžių lytyse dažnai rašomos slaviškos patroniminės priesagos *-evič*, *-ovič*, bet teigiama, jog lietuviai gyvojoje kalboje galėjo vartoti lietuviškas patronimines priesagas (*-aitis*, *-ėnas*, *-onis*, *-ūnas*) (Maciejauskienė 1994: 25–30; Ragauskaitė 1999: 148–149). Rekonstruotos formos be patroniminių priesagų atrodo tinkamesnės ir todėl, kad neretai tie patys kėdainiečiai tiriamuose inventoriuose buvo užrašomi skirtingai, pvz.: 1624 *Maciey Girniewicʒ* KI_2 7 – 1604 *Macieẏ Girnius* KI_1 16 – 1622 *Maciey Girnius* KKČI 1 – 1624 *Maciey Girnius* KI_2 9; 1604 *Jakub Kiaukie* KI_1 12v – 1604 *jakub Kiaukiewicʒ* KI_1 11.

Aptariami lietuviškos kilmės antroponimai suskirstyti į tris pogrupius: 1) lietuvių senieji dvikamieniai asmenvardžiai, 2) dvikamienių asmenvardžių trumpiniai bei jų priesaginiai vediniai ir 3) pravardinės kilmės (plačiąja prasme) asmenvardžiai. Tokia tvarka jie ir pateikiami.

1. LIETUVIŲ SENIEJI DVIKAMIENIAI ASMENVARDŽIAI

Tarp nagrinėjamų 180 XVII a. kėdainiečių lietuviškos kilmės antroponimų 16 yra tokių, iš kurių galima rekonstruoti lietuvių senuosius dvikamienius asmenvardžius. Atstatant jų galūnes, remiamasi K. Būgos nuomone, kad kai kuriais atvejais „dvikamienės pavardės lygiomis teisėmis gali turėti galūnėmis vienaskaitos vardininke ir *-as* arba *-a*, ir *-is*“ (Būga I 224). Toliau pateikiamos 6 tokios rekonstrukcijos (tai sudaro 5,4 % visų atstatytų antroponimų): ****Gin-taut-as***: 1624 *Marcin Gintowt* KI_2 3. Plg. db. pvd. *Gi̇ntautas*, *Giñtautas*, *Gintautas* (LPŽ I 671); ****Gird-vil-as***: 1624 *Ławryn Gierdwił* KI_2 1, 1v, 4, 4v – 1624 *Ławryn Girdwil* KI_2 5v – 1624 *Ławrẏn Girdwil* KI_2 11, 1666 *Andrzeia Girdwiła* gen. sg. KI_3 11v. Plg. db. pvd. *Girdvi̇las* (LPŽ I 674); ****Jo-kant-as***: 1624 *Marcin Jokant* KI_2 7v. Plg. db. pvd. *Jókantas* (LPŽ I 838); ****Mant-vyd-as***: 1666 *Woyciecha*

Montwida gen. sg. KI_3 14 – 1666 *Woyciecha Montwidowicza* gen. sg. KI_3 13v. Plg. db. pvd. *Mañtvydas*, *Mantvydas* (LPŽ II 155); ****Nor-vyd-as***: 1604 *Sebestian Narwid* KI_1 13 – 1624 *Sebestỳan Narwid* KI_2 8v. Plg. db. pvd. *Nórvydas* (LPŽ II 336); ****Sur-vil-a***: 1624 *Maciey Surwił* KI_2 4v, 11 – 1624 *Macieÿ Surwił* KI_2 10 – 1604 *Matỳs Surwilo* KI_1 4, 6v, 7v – 1624 *Maciey Surwiło* KI_2 3, 1666 *Mikołaia Surwily* gen. sg. KI_3 3v, 1666 *Stanislawa Surwiły* gen. sg. KI_3 3v. Plg. db. pvd. *Survilà* (LPŽ II 861).

Kaip matyti, pateikti senieji lietuvių dvikamieniai asmenvardžiai sudaryti iš dešimties skirtingų sandų: *gin-*, *gird-*, *jo-*, *kant-*, *mant-*, *nor-*, *sur-*, *taut-*, *vyd-*, *vil-*. Antroponimų, sudarytų su tokiais ar panašiais kamienais esama ir XVII a. Kėdainių aktų kygose (Paraускайте 2012: 214–216). Vėlesniuose XVIII a. Kėdainių dokumentuose užfiksuota dvikamienių asmenvardžių, bet juos sudarančių sandų įvairovė palaipsniui mažėjo.

2. DVIKAMIENIŲ ASMENVARDŽIŲ TRUMPINIAI IR JŲ PRIESAGINIAI VEDINIAI

Šių asmenvardžių kiekis ir vieta lietuvių vardyne vertinami nevienareikšmiškai. Lietuvių istorinėje antroponimikoje egzistuoja senųjų dvikamienių antroponimų trumpinių išskyrimo atskira grupe problema. Z. Zinkevičius manė, kad XVI–XVII a. dvikamienių asmenvardžių trumpinių ir jų priesagų vedinių funkcionavo gana daug (Zinkevičius 1988: 100). V. Maciejauskienė teigė, kad „didesnio svorio XVI–XVII a. antroponimijoje šie asmenvardžiai tikrai neturėjo. Vadinasi, negalėjo padaryti pastebimesnės įtakos bendram mūsų pavardžių kilmės vaizdui“ (Maciejauskienė 1991: 248; 1997a: 130; 2008: 125–130).

Išnagrinėjus XVI a. antrosios pusės Kauno miestiečių antroponimus buvo nustatyta, kad dvikamienių asmenvardžių trumpiniai sudarė 7 % visų rekonstruotų lietuviškos kilmės antroponimų (Ragauskaitė 1999: 150). XVII a. pirmojoje pusėje tokių asmenvardžių buvo apie 8 % (Ragauskaitė 2000: 99). D. Sinkevičiūtės teigimu, lietuvių pavardėse išlikusių hipokoristinių kamienų inventorių sudaro 171 kamienas. Remiantis formaliuoju ir arealiniu kriterijais buvo prieita prie išvados, kad trumpinių kilmės dabartinių pavardžių iš viso yra 5 950 (Sinkevičiūtė 2006: 246–247). Lietuvių dvikamienių vardų trumpinių kilmės asmenvardžių užfiksuota Vilniaus naujųjų miestiečių ir laiduotojų 1661–1795 m. sąraše (Sinkevičiūtė 2016: 221–254). Tai pagrindžia Z. Zinkevičiaus teiginį: „senovinių dvikamienių vardų trumpiniai ir tolesni vediniai davė pradžią daugybei mūsų dabartinių pavardžių“ (Zinkevičiaus 1988: 100).

Kalbamųjų antroponimų kilmė ir daryba tyrinėtojams nekelia abejonių (Zinkevičius 1977: 229; Ragauskaitė 1999: 151; Sinkevičiūtė 2003: 117–119; 2003a: 319–326; 2005: 100–104; 2005a: 217–220; 2006a: 274–276; 2008: 264–270; 2009: 348–350; 2010: 326–330: 2014: 165–170). Teigiama, kad šie asmenvardžiai yra sutrumpėję iš lietuvių senųjų dvikamienių antroponimų, „pasilikdami dažniausiai pirmojo vardo sando kamieną“ (Salys IIa 270). Pranas Skardžius nurodo du šio tipo antroponimų sudarymo būdus: 1) vartotas vienas dvikamienio asmenvardžio sandas, pvz.: *Noras*: *Nor-butas*; 2) prie vieno kamieno pridedama ir dalis antrojo, pvz.: *Knystas*: *Knys-tautas* (Skardžius 1943: 440–441). Iš senųjų dvikamienių asmenvardžių trumpinių buvo sudaromi įvairūs priesagų vediniai, pvz.: *Ginelis* šalia *Ginas* (: *Gin-tautas*), *Darulis* šalia *Daras* (: *Dar-gaila*) ir kt. (Zinkevičius 1977: 230, 237).

Šaltiniuose surasti 5 (4,5 %) Kėdainių gyventojų antroponimai, kuriuos bent jau teoriškai galima sieti su lietuvių senųjų dvikamienių asmenvardžių trumpiniais ir jų priesaginiais vediniais. Jie rekonstruoti iš 8 dokumentuose užfiksuotų antroponimų, pvz.: ****Dargužas***: 1666 *Adama Dorguza* gen. sg. KI_3 15. Plg. db. pvd. *Dárgužas*, *Dargùžas*, *Dargužas* (LPŽ I 462); ****Norušas***, ****Norušis***, ****Norušys***: 1604 *Pawla Naruſzewicza* gen. sg. KI_1 8. Plg. db. pvd. *Nõrušas*, *Norùšis*, *Norušỹs* (LPŽ II 335); ****Norutis***: 1624 *Jan Narutis* KI_2 7. Plg. db. pvd. *Norùtis* (LPŽ II 335); ****Rimdeika***: 1604 *Bartlomiey Rỳmdeyko* KI_1 7, 1624 *Maciey Rymdeyko* KI_2 2v. Plg. db. pvd. *Rimdeikà* (LPŽ II 608); ****Vaida***: 1604 *Mikołaỳ Wayda* KI_1 4, 5, 11, 12 – 1624 *Mikołay Wayda* KI_2 2v, 5 – 1624 *Mikołay Waÿda* KI_2 10v. Dėl *vaid-* plg. db. pvd. *Vaidas* (LPŽ II 1131). Lietuvių senųjų dvikamienių asmenvardžių trumpinių ir jų priesaginių vedinių inventorius labai įvairuoja skirtingų miestų – Vilniaus, Kauno, Kėdainių istoriniuose vardynuose (Zinkevičius 1977: 229–230; Ragauskaitė 1999: 150–151; 2005: 118, 123, 132; Sinkevičiūtė 2006b: 341–351; 2016: 252–253; Sinkevičiūtė, Račickaja 2014a: 298, 320).

3. PRAVARDINĖS KILMĖS ASMENVARDŽIAI

Tarp tiriamų lietuviškos kilmės kėdainiečių asmenvardžių daugiausia yra pravardinės kilmės (plačiąja prasme) antroponimų. Jie sietini su konkrečiais lietuvių kalbos daiktavardžiais, būdvardžiais bei veiksmažodžiais. Toliau pateikiami 95 (90,1 %) kalbamosios grupės asmenvardžiai, atstatyti iš 156 šaltiniuose užfiksuotų antroponimų lyčių: ****Barzdaženti***[5]: 1624 *ʒ Mikołaiem Barʒdoʒęciem*

[5] Siekiant tikslumo lietuviškos kilmės antroponimų etimonų reikšmių dar buvo ieškota Ernsto Fraenkelio ir Wojciecho Smoczynskio etimologiniuose žodynuose (Fraenkel 1962; 1965; Smoczynski 2007).

abl. sg. KI_2 6v. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *barzd-* plg. db. pvd. *Barzdà*, *Bařzdis*, *Barzdỹs* (LPŽ I 207), dėl antrojo sando *žent-* plg. lie. *žéntas* ‘dukters vyras; vyras, nuėjęs gyventi į žmonos namus, užkurys’ (LKŽe); ****Barzdžius***: 1624 *Woyciech Barʒdʒius* KI_2 6v. Plg. db. pvd. *Bařzdžius* (LPŽ I 208); ****Birbiškis***: 1624 *Grygier Birbiſʒkis* KI_2 6v. Dėl *birb-* plg. db. pvd. *Biřbalas*, *Birbilà*, *Biřbilas*, *Birbiñčius* (LPŽ I 262, 263); ****Bizdelė***: 1604 *Mikolay Biʒdiela* KI_1 10. Plg. lie. *bìzdas* ‘kas greit dėl niekų karščiuojasi, pyksta, karštuolis’, *bizdelióti* ‘be reikalo, greitai lakstyti, zylioti’ (LKŽe); ****Budrys***: 1624 *Paweł Budrys* KI_2 7v. Plg. db. pvd. *Budrỹs* (LPŽ I 330); ****Burnaitis***: 1624 *Adam Burnaic* KI_2 10v – 1624 *Adam Burnaẏc* KI_2 10v – 1604 *Adam Burnaytis* KI_1 8, 1624 *Krʒyſztoph Burnaic* KI_2 11 – 1624 *Krʒysztoph Burnaic* KI_2 11 – 1624 *Krʒyſʒtoph Burnaić* KI_2 11 – 1624 *Krʒysʒtoph Burnaycis* KI_2 1v, 1624 *Abram Burnayc* KI_2 2v, 1624 *Jan Burnayć* KI_2 2v – 1624 *Jan Burnaytis* KI_2 3, 1624 *Stanisław Burnayć* KI_2 2, 3, 1624 *Stefan Burnayć* KI_2 1, 3 – 1624 *Sʒcʒepan Burnaytys* KI_2 4, 1604 *Macʒul Burnaytis* KI_1 7, 1604 *Mikolay Burnaytis* KI_1 7. Plg. db. pvd. *Burnáitis* (LPŽ I 358); ****Daržgalis***: 1604 *Maciey Darʒgalis* KI_1 10, 1604 *Mikolay Darʒgalis* KI_1 10. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *darž-* plg. db. pvd. *Daržỹs* (LPŽ I 464), dėl antrojo sando *gal-* plg. lie. *gãlas* ‘vieta, kur baigiasi koks ilgesnis daiktas; daikto kraštinė dalis (pradžia, pabaiga); mažas kokio daikto gabalas’ (LKŽe); ****Degenaitis***: 1624 *Grʒegorʒ Degenaytys* KI_2 8. Dėl *degen-* plg. db. pvd. *Degẽnis* (LPŽ I 478); ****Dievažodelis***: 1624 *Jan Diewoʒodelis* KI_2 2. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *diev-* plg. db. pvd. *Dieváitis*, *Diẽvinas*, *Dievùlis* (LPŽ I 494), dėl antrojo sando *žodel-* plg. lie. *žodẽlis*, toliau plg. *žõdis* ‘svarbiausias reikšminis kalbos vienetas, bet kokios sąvokos išraiška; šneka, kalba; šnekėjimas, kalbėjimas; pasakymas, posakis, teiginys, sprendimas’ (LKŽe); ****Diržis***, ****Diržys***: 1624 *Piotr Dyrʒỳs* KI_2 8. Plg. db. pvd. *Diržis*, *Diržỹs* (LPŽ I 504); ****Diržiškis***: 1604 *Jus Dẏrʒẏskis* KI_1 15. Dėl *dirž-* plg. db. pvd. *Diržis*, *Diržỹs*, *Diřžius* (LPŽ I 504); ****Garnelis***: 1666 [...] *Garnela* gen. sg. KI_3 2v. Plg. db. pvd. *Garnẽlis* (LPŽ I 626); ****Giedražentis***: 1604 *Macʒul Giedraʒętis* KI_1 15. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *giedr-* plg. db. pvd. *Giedrà*, *Gíedra* (LPŽ I 663), dėl antrojo sando *žent-* plg. lie. *žéntas* ‘dukters vyras; vyras, nuėjęs gyventi į žmonos namus, užkurys’ (LKŽe); ****Girnius***: 1604 *Matỹs Girniewicʒ* KI_1 16 – 1624 *Maciey Girniewicʒ* KI_2 7 – 1604 *Macieẏ Girnius* KI_1 16 – 1622 *Maciey Girnius* KKČI 1 – 1624 *Maciey Girnius* KI_2 9 – 1624 *Macieÿ Girnius* KI_2 9. Plg. db. pvd. *Gìrnius*, *Giřnius*, *Girnius* (LPŽ I 676–677); ****Gumbas***: 1666 *Adama Gumba* gen. sg. KI_3 16. Dėl *gumb-* plg. db. pvd. *Gumbis* (LPŽ I 742); ****Juodelis***: 1604 *jan Jodelis* KI_1 8. Plg. db. pvd. *Juodẽlis* (LPŽ I 857); ****Katinaitis***: 1624 *Jan Katynaytys* KI_2 7. Plg. db. pvd. *Katináitis* (LPŽ I 946); ****Katinėlis***: 1604 *Macieẏ Katẏnelis* KI_1 13v, 16 – 1624 *Maciey Katynelis* KI_2 2. Plg. db. pvd. *Katinẽlis* (LPŽ I 947); ****Katiniškis***: 1622 *Tomaſʒ Katiniſʒkis* KKČI 3 – 1624 *Tomaſʒ Katÿniſʒkis* KI_2 6. Dėl

katin- plg. db. pvd. *Kãtinas* (LPŽ I 947); ****Kaupas***: 1624 *Jan Kaupas* KI_2 5v. Plg. db. pvd. *Kaũpas* (LPŽ I 951); ****Keraitis***: 1624 *Adam Kieraytys* KI_2 4. Plg. db. pvd. *Keráitis* (LPŽ I 974); ****Keršis***, ****Keršys***: 1666 *Adama Kierszia* gen. sg. KI_3 8. Plg. db. pvd. *Kéršis*, *Keršỹs* (LPŽ I 977); ****Ketvirtis***: 1604 *Urban Kietwirtis* KI_1 10. Plg. db. pvd. *Ketvìrtis*, *Ketvir̃tis* (LPŽ I 981); ****Kiaukė***: 1604 *Jakub Kiaukie* KI_1 12v – 1604 *jakub Kiaukiewicz* KI_1 11. Plg. db. pvd. *Kiáukė* (LPŽ I 983); ****Kiškelis***: 1604 *Adam Kiſzkielis* KI_1 15v. Plg. db. pvd. *Kiškẽlis* (LPŽ I 100); ****Klišas***, ****Klišis***, ****Klišys***, ****Klišius***: 1604 *Stanislaw Kliſzewicz* KI_1 7, 1604 *Marcin Klyſzewicz* KI_1 7. Plg. db. pvd. *Klìšas*, *Klišis*, *Klišỹs*, *Klìšius* (LPŽ I 1025, 1026); ****Knipčius***: 1624 *Urban Knipcius* KI_2 3. Plg. lie. *knìpčius* ‘kas į smulkmenas, į savo darbą labai gilinasi; vagiliukas, sukčius’ (LKŽe); ****Krumplis***: 1624 *Maciey Krumplis* KI_2 2. Plg. db. pvd. *Krum̃plis* (LPŽ I 1091); ****Kunkulis***, ****Kunkulys***: 1604 *Adam Kunkulewicz* KI_1 9v, 1624 *Abram Kunkulewicz* KI_2 4, 5, 1604 *Andrzeỳ Kunkulewicz* KI_1 9v, 1624 *Jan Kunkulewicz* KI_2 3, 5, 1624 *Maciey Kunkulewicz* KI_2 4 – 1624 *Macieÿ Kunkulewicz* KI_2 5v. Plg. db. pvd. *Kuñkulis*, *Kunkùlis*, *Kunkulỹs* (LPŽ I 1124); ****Kunkulžentis***: 1604 *Sczęsnego Kunkulzęncia* gen. sg. KI_1 9v. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *kunkul-* plg. db. pvd. *Kuñkulis*, *Kunkùlis*, *Kunkulỹs* (LPŽ I 1124), dėl antrojo sando *žent-* plg. lie. *žéntas* ‘dukters vyras; vyras, nuėjęs gyventi į žmonos namus, užkurys’ (LKŽe); ****Kutnagis***: 1624 *Stanisław Kutnagis* KI_2 9. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *kut-* galbūt plg. lie. *kùtas* ‘susivėlusių pasukų, pakulų, vilnų kuokštas’ (LKŽe), dėl antrojo sando *nag-* plg. lie. *nãgas* ‘raginė antauga žmogaus, gyvulio ar paukščio piršto gale; pirštai, rankos’ (LKŽe); ****Laukis***: 1624 *Maciey Łaukis* KI_2 5. Plg. db. pvd. *Laũkis* (LPŽ II 32); ****Mažutaitis***: 1624 *Paweł Mazutaytis* KI_2 10v. Dėl *mažut-* plg. db. pvd. *Mažuta*, *Mažutãvičius*, *Mažùtis* (LPŽ II 193); ****Mėšliasubinis***: 1604 *Grỳg Meſzliasubinis* KI_1 16. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *mėšl-* plg. lie. *mė́šlas* ‘su šiaudais sumintos gyvulių išmatos, naudojamos trąšoms; išmatos; prk. apie apsileidėlį, netikėlį, tinginį’ (LKŽe), dėl antrojo sando *subin-* plg. lie. *sùbinė*, *subinẽ*, *subìnė* ‘užpakalis, sėdmenys’ (LKŽe); ****Mielis***: 1604 *Bartlomiey Mielis* KI_1 7. Plg. db. pvd. *Miẽlis* (LPŽ II 222); ****Mielžentis***: 1604 *Pawel Mielzęntis* KI_1 8. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *miel-* plg. db. pvd. *Miẽlis*, *Mielỹs* (LPŽ II 222), dėl antrojo sando *žent-* plg. lie. *žéntas* ‘dukters vyras; vyras, nuėjęs gyventi į žmonos namus, užkurys’ (LKŽe); ****Naudžiūnas***: 1624 *Jan Naudziun* KI_2 5 – 1624 *Jan Naudziun* KI_2 8v, 1604 *Grỳg Naudziunas* KI_1 10v. Plg. db. pvd. *Naudžiū́nas* (LPŽ II 306); ****Oželis***: 1624 *Gryg Ozelewicz* KI_2 10 – 1624 *Gryg Ozelewicz* KI_2 4v – 1624 *Grỳg Ozelewicz* KI_2 10 – 1624 *Grzegorz Ozelewicz* KI_2 4 – 1624 *Grzegorz Ozielewicz* KI_2 3v – 1604 *Grỳg Ozielewicz* KI_1 12. Plg. db. pvd. *Ožẽlis* (LPŽ II 356); ****Paršaitis***: 1624 *Jan Parſzaytis* KI_2 8v. Plg. db. pvd. *Paršáitis* (LPŽ II 397); ****Pavasaris***: 1604 *jan Pawasaris* KI_1 15v, 1624 *Adam Powaseris* KI_2 8, 1624 *Mikołay Powaseris* KI_2 6v. Plg. db. pvd.

Pavãsaris (LPŽ II 413); **Pavėsis*: 1624 *Paweysis Maciey* KI_2 3 – 1624 *Maciey Pawesis* KI_2 2 – 1624 *Maciey Pawesis Mieſzczanin* KI_2 16v, 1604 *juria Pawesia* gen. sg. KI_1 8. Plg. db. pvd. *Pavésis* (LPŽ II 414); **Pavinkšnis*: 1666 *Jana Pawinkſznia* gen. sg. KI_3 7v, 1604 *Grehorỳ Powinkſznis* KI_1 14. Plg. db. pvd. *Pavìnkšnis* (LPŽ II 414–415); **Pempelė*: 1624 *Bałtromiey Pempel* KI_2 7. Dėl *pemp-* plg. db. pvd. *Pémpė* (LPŽ II 427); **Perkūnas*: 1624 *Jakub Perkun* KI_2 5, 1624 *Adam Perkunas* KI_2 3v, 1624 *z Mikołaiem Perkunem* abl. sg. KI_2 4, 1624 *Jan Perkunos* KI_2 5v. Plg. db. pvd. *Perkū́nas* (LPŽ II 429); **Pigaitis*: 1624 *z Walem Pigaỳciem* abl. sg. KI_2 10. Dėl *pig-* plg. db. pvd. *Pigė́nas* (LPŽ II 450); **Pilvelžentis*: 1624 *Jan Piłwelzętis* KI_2 7. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *pilvel-* plg. db. pvd. *Pilvẽlis* (LPŽ II 458), dėl antrojo sando *žent-* plg. lie. *žéntas* ‘dukters vyras; vyras, nuėjęs gyventi į žmonos namus, užkurys’ (LKŽe); **Plačiakis*: 1624 *Woyciech Płacieka* gen. sg. KI_2 6v. Plg. db. pvd. *Plãčiakis* (LPŽ II 466); **Plaktinis*: 1604 *jakuba Plaktinia* gen. sg. KI_1 13v. Dėl *plakt-* plg. db. pvd. *Plaktỹs*, *Plaktónis* (LPŽ II 466, 467); **Plauskas*: 1604 *Marcin Płauſkas* KI_1 10. Dėl *plausk-* plg. db. pvd. *Plauskà*, *Pláuskis* (LPŽ II 469); **Plauškis*, **Plauškys*, **Plauškius*: 1666 *Macieia Plauſzkiewicza* gen. sg. KI_1 11. Dėl *plaušk-* plg. db. pvd. *Plauškà* (LPŽ II 469); **Plikaitis*: 1624 *Jan Plikaytis* KI_2 3v. Plg. db. pvd. *Plikáitis* (LPŽ II 476); **Plikis*: 1624 *Pawłem Plikiem* abl. sg. KI_2 8 – 1624 *Paweł Plikis* KI_2 6v, 1604 *jan Plikis* KI_1 12v. Plg. db. pvd. *Plìkis* (LPŽ II 476); **Puknius*: 1624 *Grzegorz Puknius* KI_2 5v. Plg. db. pvd. *Pùknius* (LPŽ II 529); **Puržentis*: 1604 *Pawel Purzęntis* KI_1 11. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *pur-* plg. db. pvd. *Pùras*, *Puris*, *Purỹs* (LPŽ II 537, 538), dėl antrojo sando *žent-* plg. lie. *žéntas* ‘dukters vyras; vyras, nuėjęs gyventi į žmonos namus, užkurys’ (LKŽe); **Rainaitis*: 1622 *Stas Raynaitis* KKČI 2v. Dėl *rain-* plg. db. pvd. *Rainãvičius*, *Raĩnis*, *Rainỹs* (LPŽ II 562, 563); **Rimša*, **Rimšas*, **Rimšis*: 1666 *Jana Rymsziewicza* gen. sg. KI_3 3v, 1666 *Macieia Rymsziewicza* gen. sg. KI_3 3v. Plg. db. pvd. *Rìmša*, *Rimšas*, *Rimšis* (LPŽ II 611); **Rudaitis*: 1624 *Maciey Rudaitis* KI_2 5, 1624 *Jan Rudaytis* KI_2 5. Plg. db. pvd. *Rudáitis* (LPŽ II 629); **Rudis*: 1604 *Mikolaỳ Rudis* KI_1 13v – 1666 *Mikołaia Rudzia* gen. sg. KI_2 11, 1604 *stanislaw Rudis* KI_1 9v – 1624 *Stanisław Rudys* KI_2 5. Plg. db. pvd. *Rùdis* (LPŽ II 630); **Rudžentis*: 1666 *Macieia Rudzięcia* gen. sg. KI_3 12. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando *rud-* plg. db. pvd. *Rùdis* (LPŽ II 630), dėl antrojo sando *žent-* plg. lie. *žéntas* ‘dukters vyras; vyras, nuėjęs gyventi į žmonos namus, užkurys’ (LKŽe); **Ruibelis*: 1604 *Adama Ruibelia* gen. sg. KI_1 6. Dėl *ruib-* plg. db. pvd. *Rùiba*, *Ruibis*, *Ruibỹs* (LPŽ II 634); **Ruibis*: 1624 *Paweł Ruybis* KI_2 1v. Plg. db. pvd. *Ruibis* (LPŽ II 634); **Rūkštelė*: 1624 *Vrban Rukſztela* KI_2 5v. Plg. db. pvd. *Rūkštẽlė* (LPŽ II 636); **Ruzgas*, **Ruzgis*, **Ruzgys*, **Ruzgus*: 1604 *Tomul Ruzgiewicz* KI_1 6v. Plg. db. pvd. *Ruzgà*, *Rùzgas*, *Rùzgis*, *Ruzgỹs*, *Rùzgus* (LPŽ II 649–650); **Skribžentis*: 1624 *Gryg Skrybzętis* KI_2 2v. Sudurtinis avd. Dėl

pirmojo sando *skrib-* plg. avd. **Skribas* ar pan., toliau plg. db. pvd. *Skribìckas* (LPŽ II 748), dėl antrojo sando *žent-* plg. lie. *žéntas* ‘dukters vyras; vyras, nuėjęs gyventi į žmonos namus, užkurys’ (LKŽe); ****Smulkis***: 1624 *Adam Smulkis* KI_2 6v. Plg. db. pvd. *Smùlkis* (LPŽ II 773); ****Spalis***: 1624 *Andrzey Spolis* KI_2 8v. Plg. db. pvd. *Spãlis* (LPŽ II 780); ****Srėbeika***: 1666 *Jerzego Srebeyki* gen. sg. KI_3 11. Dėl *srėb-* plg. db. pvd. *Srėbãlis*, *Srėbãlius* (LPŽ II 788); ****Sruogis***: 1624 *Jan Srogiewicz* KI_2 1v – 1604 *jan ſruogis* KI_1 6, 11, 1604 *Adam Sruogiewicz* KI_1 11 – 1604 *Adam Sruogis* KI_1 5. Plg. db. pvd. *Sruogis* (LPŽ II 789); ****Šarka***: 1624 *Stefan Szarka* KI_2 7v. Plg. db. pvd. *Šárka* (LPŽ II 889); ****Šernas***: 1666 *Jozepha Sziarna* gen. sg. KI_3 9v. Plg. db. pvd. *Šérnas* (LPŽ II 914); ****Šešpirštis***: 1624 *Woyciech Szeſzpirstys* KI_2 7v – 1624 *z Woiciechem Szeszpirsztim* abl. sg. KI_2 9. Plg. lie. *šešpiřštis* ‘kieno ranka su šešiais pirštais’ (LKŽe); ****Šilaitis***: 1624 {...}[6] *Szylaytys* KI_2 2v. Plg. db. pvd. *Šiláitis* (LPŽ II 924); ****Šiurpa***: 1624 *Jan Szurpa* KI_2 8. Dėl *šiurp-* plg. db. pvd. *Šiurpìnskas* (LPŽ II 943); ****Šlevaitis***: 1604 *Gryg ſzlewaytis* KI_1 13. Dėl *šlev-* plg. db. pvd. *Šlevà*, *Šlẽvas*, *Šlevis*, *Šlevỹs* (LPŽ II 952, 953); ****Šukis***: 1624 *Maciey Szukis* KI_2 7v. Plg. db. pvd. *Šùkis* (LPŽ II 986); ****Šukiškis***: 1604 *Adam szukiſzkis* KI_1 11v – 1624 *Adam Szukiſzkis* KI_2 5v, 9 – 1624 *Adam Szukiszkis* KI_2 7v, 1624 *Stanisław Szukiszkis* KI_2 3v – 1624 *Stanisław ſzukiszkis* KI_2 9. Dėl *šuk-* plg. db. pvd. *Šùkis*, *Šukỹs* (LPŽ II 986–987); ****Švelnis***, ****Švelnys***, ****Švelnius***: 1604 *Ławrzyn Szwelniewicz* KI_1 8v. Plg. db. pvd. *Švélnis*, *Švelnis*, *Švelnỹs*, *Švelnius* (LPŽ II 1002); ****Šveplis***: 1624 *Jakub Szweplis* KI_1 7. Dėl *švepl-* plg. db. pvd. *Šveplénas* (LPŽ II 1004); ****Tekelis***: 1604 *Masis Tekielis* KI_1 6. Dėl *tek-* plg. db. pvd. *Tekùtis*, *Tẽkužis* (LPŽ II 1034); ****Treigaitis***: 1624 *Abram Treygaytis* KI_2 2v. Dėl *treig-* plg. db. pvd. *Treigỹs* (LPŽ II 1064); ****Užkuraitis***: 1624 *Stanisław Vszkuraitis* KI_2 5, 1624 *Samuel Vszkuraytis* KI_2 7. Plg. db. pvd. *Ùžkuraitis*, *Užkuráitis*, *Užkuraitis* (LPŽ II 1121); ****Velniaragis***: 1666 *Grzegorza Welneragia* gen. sg. KI_3 15, 1624 *Piotr Welneragis* KI_2 6, 6v, 1622 *Paweł welniaragis* KKČI 1. Plg. lie. *vélniaragis* ‘toks keiksmas’ (LKŽe); ****Vergelis***: 1604 *Adam Wergiel* KI_1 11, 14. Dėl *verg-* plg. db. pvd. *Vergùtis* (LPŽ II 1194); ****Vėžaitis***: 1624 *Jozeph Wiezayc* KI_2 6v. Dėl *vėž-* plg. db. pvd. *Vėžáuskis*, *Vėžẽlis*, *Vėžẽvičius*, *Vėžỹs* (LPŽ II 1201); ****Vėželis***: 1604 *jurỳ wezelis* KI_1 7. Plg. db. pvd. *Vėžẽlis* (LPŽ II 1201); ****Vilbikas***: 1666 *Krzysztopha Wilbika* gen. sg. KI_3 11. Plg. db. pvd. *Vìlbikas*, *Vilbikas*, *Vilbikas* (LPŽ II 1210); ****Žagaras***: 1604 *Urbana Zagora* gen. sg. KI_1 4, 5. Plg. db. pvd. *Žãgaras* (LPŽ II 1307); ****Žarnagalis***: 1624 *Mikołay Zarnogalis* KI_1 6v. Sietina su lie. *žarnagalỹs*, *žarnãgalis* ‘žarnos neilgas gabalas; šio organo gabalas kaip skerdienos dalis’ (LKŽe); ****Žemaitėlis***: 1604 *Bartłomieỳ Zemaỳtelis* KI_1 13. Plg. db. pvd. *Žemaitẽlis* (LPŽ II 1322); ****Žiemkintys***: 1624 *Woyciech Zemkintys* KI_2 7v. Plg. lie. *žiemkentỹs*, *-ẽ*,

[6] Neaiškiai istorijos šaltiniuose perteikti įrašų fragmentai nurodomi figūriniuose skliaustuose.

žiemkeñtis, *žiẽmkentis* ‘vienergis, žiemmitys; rudenį sėjamas ir derlių duodantis kitais metais; išsilaikantis per žiemą; patiriamas žiemą; laikomas per žiemą’ (LKŽe); ****Žilaitis***: 1624 *Mikołay Zyłaỳtis* KI_2 7 – 1624 *Mikołay Zyłaytys* KI_2 7. Plg. db. pvd. *Žiláitis* (LPŽ II 1322–1333); ****Žiraitis***: 1666 *Piotra Ziraycia* gen. sg. KI_3 11. Dėl *žir-* plg. db. pvd. *Žiráuskas*, *Žirìnskas* (LPŽ II 1337); ****Žūklia-žentis***: 1622 *Jozef Zukliʒentis* KKČI 1. Sudurtinis avd. Dėl pirmojo sando plg. db. pvd. *Žūklỹs* (LPŽ II 1348), dėl antrojo plg. lie. *žéntas* ‘dukters vyras; vyras, nuėjęs gyventi į žmonos namus, užkurys’ (LKŽe); ****Žūklys***: 1624 *Jan Zuklewicʒ* KI_2 11. Plg. db. pvd. *Žūklỹs* (LPŽ II 1348).

Kaip matyti, tarp lietuviškos kilmės antroponimų dominuoja pravardiniai asmenvardžiai. Kalbamasis gausus pravardinės kilmės asmenvardžių sluoksnis nėra fenomenalus, tik kėdainiečių istorinėje antroponimijoje pastebėtas reiškinys. XVII a. Vilniaus ir Kauno vardynuose taip pat vyrauja šios rūšies asmenvardžiai (Zinkevičius 1977: 231; Ragauskaitė 2005: 124–125).

Iš 180 kėdainiečių įvardijimų antrųjų narių atstačius 106 XVII a. lietuviškos kilmės asmenvardžius ir palyginus juos su dabartinėmis lietuvių pavardėmis, paaiškėjo, jog 63 (60 %) jų funkcionuoja ir šiomis dienomis. Dalis, t. y. 24 (23 % visų rekonstruotų) pravardinės kilmės antroponimai, turi tos pačios kilmės, tik skirtingos darybos pavardžių atitikmenis. Tai **Birbiškis* (KI_2 6v) – db. pvd. *Biř-balas* (LPŽ I 262); **Degenaitis* (KI_2 8) – db. pvd. *Degẽnis* (LPŽ I 478); **Diržiškis* (KI_1 15) – db. pvd. *Diržis* (LPŽ I 504); **Gumbas* (KI_3 16) – db. pvd. *Gumbis* (LPŽ I 742); **Katiniškis* (KKČI 3) – db. pvd. *Kãtinas* (LPŽ I 947); **Mažutaitis* (KI_2 10v) – db. pvd. *Mažùtis* (LPŽ II 193); **Pempelė* (KI_2 7) – db. pvd. *Pémpė* (LPŽ II 427); **Pigaitis* (KI_2 10) – db. pvd. *Pigė́nas* (LPŽ II 450); **Plaktinis* (KI_1 13v) – db. pvd. *Plaktỹs* (LPŽ II 466); **Plauskas* (KI_1 10) – db. pvd. *Plauskà* (LPŽ II 469); **Plauškis*, **Plauškys*, **Plauškius* (KI_1 11) – db. pvd. *Plauškà* (LPŽ II 469); **Rainaitis* (KKČI 2v) – db. pvd. *Rainỹs* (LPŽ II 563); **Ruibelis* (KI_1 6) – db. pvd. *Ruibỹs* (LPŽ II 634); **Srėbeika* (KI_3 11) – db. pvd. *Srėbãlis* (LPŽ II 788); **Šiurpa* (KI_2 8) – db. pvd. *Šiurpìnskas* (LPŽ II 943); **Ševaitis* (KI_1 13) – db. pvd. *Šlẽvas* (LPŽ II 952); **Šukiškis* (KI_1 11v) – db. pvd. *Šukỹs* (LPŽ II 987); **Šveplis* (KI_1 7) – db. pvd. *Šveplė́nas* (LPŽ II 1004); **Tekelis* (KI_1 6) – db. pvd. *Tekùtis* (LPŽ II 1034); **Treigaitis* (KI_2 2v) – db. pvd. *Treigỹs* (LPŽ II 1064); **Vaida* (KI_1 4) – db. pvd. *Vaidas* (LPŽ II 1131); **Vergelis* (KI_1 11) – db. pvd. *Vergùtis* (LPŽ II 1194); **Vėžaitis* (KI_2 6v) – db. pvd. *Vėžỹs* (LPŽ II 1201); **Žiraitis* (KI_3 11) – db. pvd. *Žiráuskas* (LPŽ II 1337).

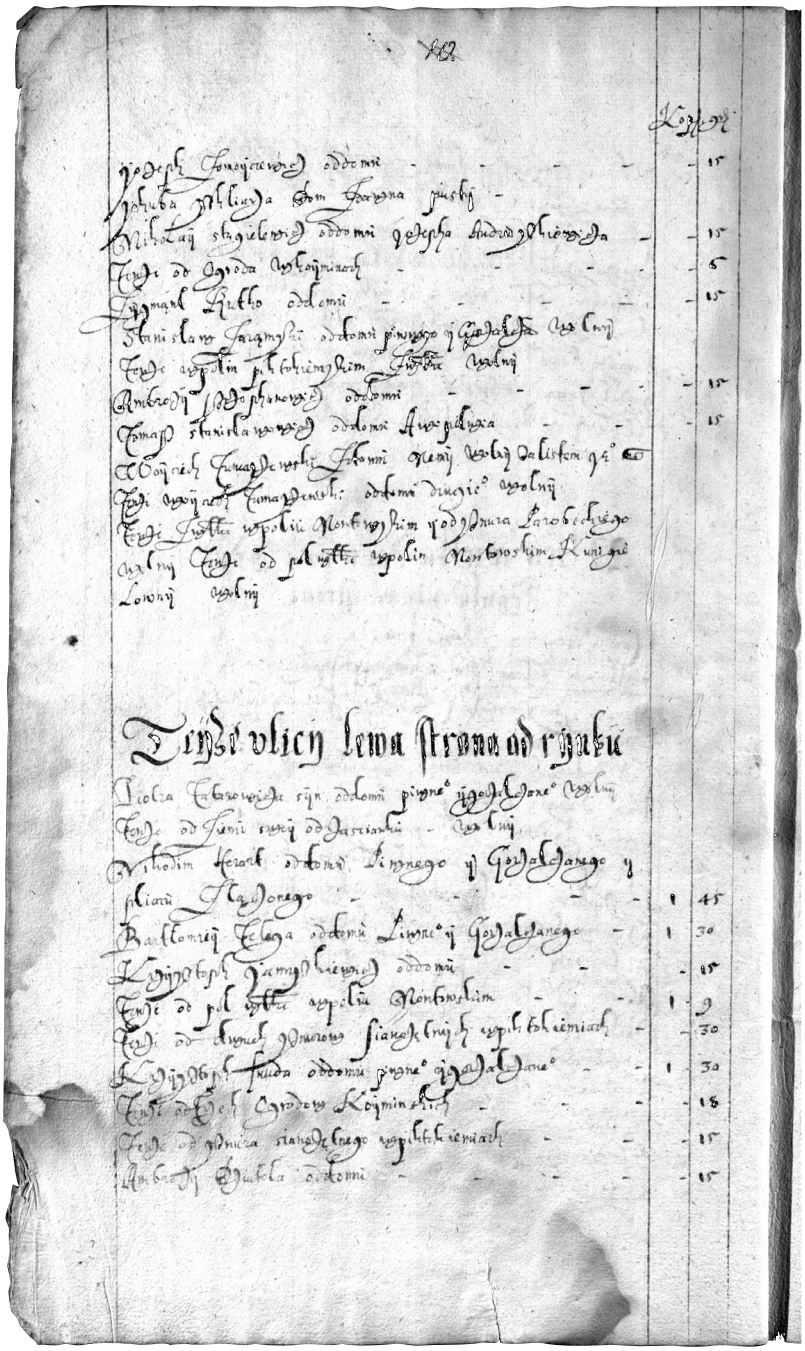
Kiti 19 (17 %) atstatytų Kėdainių gyventojų antroponimų neturi jokių atitikmenų dabartiniame lietuvių vardyne: **Barzdažentis* (KI_2 6v), **Bizdelė* (KI_1 10), **Daržgalis* (KI_1 10), **Dievažodelis* (KI_2 2), **Giedražentis* (KI_1 15), **Knipčius* (KI_2 3), **Kunkulžentis* (KI_1 9v), **Kutnagis* (KI_2 9), **Mėšliasubinis* (KI_1 16), **Mielžentis* (KI_1 8), **Pilvelžentis* (KI_2 7), **Puržentis* (KI_1 11), **Rudžentis* (KI_3 12),

**Skribžentis* (KI_2 2v), **Šešpirštis* (KI_2 7v), **Velniaragis* (KKČI 1), **Žarnagalis* (KI_1 6v), **Žiemkintys* (KI_2 7v), **Žūkliažentis* (KKČI 1).

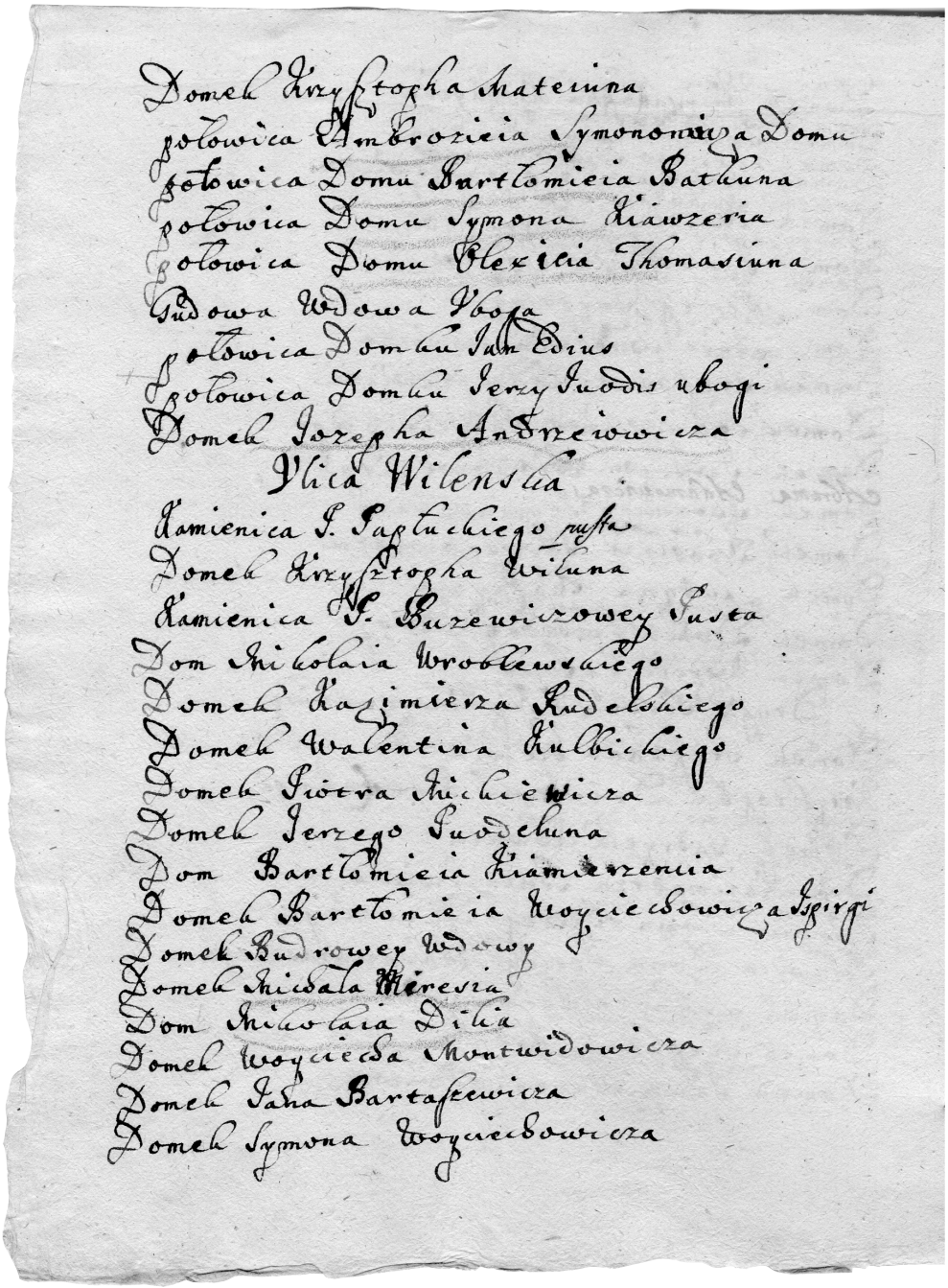
4. IŠVADOS

1. Išnagrinėjus XVII a. istorijos dokumentuose (1604 m., 1624 m., 1666 m. Kėdainių inventoriuose ir 1622 m. Kėdainių klebonijos inventoriuje) suregistruotus kėdainiečių dvinarius įvardijimus, nustatyta, jog 180 antroponimų (pavardžių ar jų funkciją atliekančių asmenvardžių) yra lietuviškos kilmės.
2. Ištirtuose inventoriuose pastebėta asmenvardžių slavinimo reiškinių: garsų pakaitos, slaviškų priesagų vartosenos lietuviškos kilmės antroponimuose, galūnių numetimo ir kt. atvejų.
3. Iš aptartų 180 lietuviškos kilmės asmenvardžių atstatytos 106 antroponimų lytys. Tarp jų lietuvių senųjų dvikamienių asmenvardžių – 6 (5,4 %), dvikamienių antroponimų trumpinių bei jų priesaginių vedinių – 5 (4,5 %), pravardinės kilmės – 95 (90,1 %).
4. Sugretinus 106 rekonstruotus asmenvardžius su dabartinėmis lietuvių pavardėmis, pastebėta, jog 63 (60 %) jų funkcionuoja ir šiandien. Dalis, t. y. 24 (23 % visų atstatytų), turi tos pačios kilmės, tik skirtingos darybos atitikmenis tarp dabartinių pavardžių. Kiti 19 (17 %) neturi atitikmenų šių dienų vardyne.

PRIEDAI

1 PAV. 1604 m. fragmentas iš 1604 m. Kėdainių inventoriaus (l. 4)

Domek Kryſztopha Mateiuna
połowica Ambrozieia Symonowiża Domu
połowica Domu Bartłomieia Batkuna
połowica Domu Symona Kiawzeria
połowica Domu Olexieia Thomasiuna
Gdowa Wdowa Uboga
połowica Domku Jan Edius
połowica Domku Jerzy Iudis ubogi
Domek Iozepha Andrzeiowicza

Ulica Wileńska

Kamienica X. Pacłuckiego pusta
Domek Kryſztopha Wiluna
Kamienica X. Buzewiczowey pusta
Dom Nikolaia Wrobiewskiego
Domek Kazimierza Rudelskiego
Domek Walentina Kulbickiego
Domek Piotra Michiewicza
Domek Jerzego Iudelcuna
Dom Bartłomieia Kiamierzenia
Domek Bartłomieia Woyciechowicza Igirgi
Domek Budrowey Wdowy
Domek Mikołaia Mereszia
Dom Nikołaia Dilia
Domek Woyciecha Montwidowicza
Domek Jana Bartaszewicza
Domek Symona Woyciechowicza

2 PAV. 1666 m. fragmentas iš 1666 m. Kėdainių inventoriaus (l. 13v)

ISTORIJOS ŠALTINIAI

KI_1 – Kėdainių 1604 m. inventorius. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau – VUBRS). F. 4. A1723. B. 34308a.

KI_2 – Kėdainių 1624 m. inventorius (*Inwentarz spiſanÿ ÿmíenia Kíeÿdanſkiego wíelmoʒnego pana* [...] *Staniſława Kiſʒki Woiewodʒica Witebſkie(go)* [...]). VUBRS. F. 4. A1724. B. 34308b.

KI_3 – Kėdainių 1666 m. inventorius (*Inwentarz miasta Kieydanskiego 1666*). VUBRS. F. 4. A215. B. 16891.

KKČI – Kėdainių klebonijos 1622 m. činšo inventorius. VUBRS. F. 4. A207. B. 16292.

LITERATŪRA

Būga I – Apie lietuvių asmens vardus. – *Rinktiniai raštai* 1. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 201–269.

Čirūnaitė Jūratė 1999: Baltiški LDK kariuomenės dokumentų antroponimai. – *Darbai ir dienos* 10(19), 69–78.

Čirūnaitė Jūratė 1999a: Nelietuviškų LDK teritorijų antroponimikono baltizmai XVI amžiuje. – *Acta Baltica*, 12–18.

Fraenkel Ernst 1962–1965: *Litauisches Etymologisches Wörterbuch* 1–2. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag. Göttingen: Vandenhoeck& Ruprecht.

Jonikas Petras 1968: Asmenvardžiai ir vietovardžiai. – *Lietuvių enciklopedija* 15. Bostonas: Lietuvių enciklopedijos leidykla, 555–571.

LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas* 1–20, 1941–2002, elektroninis variantas (antras elektroninis leidimas), red. kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. redaktorė), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2013.

LPŽ I–II – *Lietuvių pavardžių žodynas* 1–2, autoriai: Vitalija Maciejauskienė, Marija Razmukaitė, Aleksandras Vanagas, ats. red. Aleksandras Vanagas. Vilnius: Mokslas, 1985–1989.

Maciejauskienė Vitalija 1991: *Lietuvių pavardžių susidarymas XIII–XVIII a.* Vilnius: Mokslas.

Maciejauskienė Vitalija 1992: Lietuvių pavardės. – *Gimtasis žodis* 2, 1–3.

Maciejauskienė Vitalija 1993: Kriaunų parapijos XVII–XVIII a. asmenvardžiai. – *Lietuvių kalbotyros klausimai* 32: *Baltų onomastikos tyrinėjimai*, 34–99.

Maciejauskienė Vitalija 1994: *Lietuvių pavardės*: *raida ir kilmė* (*habilitacinis darbas*). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Maciejauskienė Vitalija 1997: Vienkamieniai lietuviškos kilmės vardai XVI amžiuje. – *Darbai ir dienos* 4(13), 111–133.

Maciejauskienė Vitalija 1997a: Dėl lietuvių pavardžių (asmenvardžių) klasifikavimo. – *Baltistica* 32(1), 101–109.

Maciejauskienė Vitalija 2008: [Rec.] Daiva Sinkevičiūtė. Lietuvių dvikamienių asmenvardžių trumpiniai ir jų kilmės pavardės. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. – *Baltistica* 43(1), 123–140.

Palionis Jonas 2003: *XVII a. Punios parapijos asmenvardžiai ir vietovardžiai.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Palionis Jonas 2008: *XVII a. pabaigos – XVIII a. pirmosios pusės Punios parapijos asmenvardžiai ir vietovardžiai.* Vilnius: Vilniaus universitetas.

Ragauskaitė Alma 1999: XVI a. II pusės Kauno miestiečių lietuviškos kilmės asmenvardžiai. – *Acta Linguistica Lithuanica* / *Lietuvių kalbotyros klausimai* 41, 145–158.

Ragauskaitė Alma 2000: XVII a. pirmosios pusės Kauno miestiečių asmenvardžių kilmė. – *Acta Linguistica Lithuanica* / *Lietuvių kalbotyros klausimai* 43, 93–110.

Ragauskaitė Alma 2001: Kauno miestiečių pavardžių formavimasis XVI–XVIII a. – *Acta Linguistica Lithuanica* / *Lietuvių kalbotyros klausimai* 45, 123–143.

Ragauskaitė Alma 2002: XVII–XVIII amžių kauniečių (vyrų) pavardžių variantai. – *Acta Linguistica Lithuanica* / *Lietuvių kalbotyros klausimai* 47, 31–40.

Ragauskaitė Alma 2003: XVI–XVIII a. kauniečių moterų asmenvardžių daryba. – *Vārds un tā pētīšanas aspekti. Rākstu krājums* 7. Liepāja: Liepājas pedagoģijas akademija, 82–92.

Ragauskaitė Alma 2004: XVI–XVII a. joniškiečių asmenvardžiai. – *Istoriniai tekstai ir vietos kultūra.* Šiauliai, Ryga: Lucilijus, 8–18.

Ragauskaitė Alma 2005: *XVI–XVIII a. kauniečių asmenvardžiai.* Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Ragauskaitė Alma 2005a: [Rec.] Jonas Palionis. XVII a. antrosios pusės Punios parapijos asmenvardžiai ir vietovardžiai. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003. – *Baltu filoloģija* 14(1), 155–158.

Ragauskaitė Alma 2006: Vietovardinės kilmės asmenvardžiai ir prievardžiai XVI a. Kauno aktų knygose. – *Baltu filologija* 15(1/2), 81–94.

Ragauskaitė Alma 2007: Scottish Personal Names in the Act Books of the City of Kėdainiai in the Seventeenth and Eighteenth Centuries. – *Tarptautinė Aleksandro Vanago konferencija „Vardas kalboje, istorijoje ir savimonėje“. 2007 m. spalio 24–26 d.* Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 63–64.

Ragauskaitė Alma 2008: Tendencies in the Evolution of Hereditary Surnames of Townspeople in Lithuania from the Sixteenth to Eighteenth Centuries. – *Zunamen / Surnames* 3, 29–37.

Ragauskaitė Alma 2009: Kada susidarė kauniečių pavardės? – *Kalba ir žmonės*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 226–232.

Ragauskaitė Alma 2011: Dėl lietuvių ir lenkų kalbų kontaktų XVII–XVIII a. Kėdainių miesto vardyne. – *Tarptautinė mokslinė konferencija „Regioninė onomastika: ką sužinome iš vardyno“. 2011 m. lapkričio 10–11 d.* Kaunas: Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, 21–22.

Ragauskaitė Alma 2014: Kauno moterų asmenvardžiai XVI–XVII a. lietuvių istorinės antroponimijos kontekste. – *Kauno istorijos metraštis* 14. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas; Versus aureus, 7–17.

Ragauskaitė Alma 2014a: Lietuvoje sudarytas rankraštinis tikrinių vardų registras (apie 1840–1843). – *Archivum Lithuanicum* 16, 323–340.

Ragauskaitė Alma 2015: Seniausios Lietuvoje 1599–1621 metų Joniškio krikšto metrikų knygos joniškiečių moterų asmenvardžiai lietuvių istorinės antroponimijos kontekste. – *Acta Linguistica Lithuanica* 73, 55–81.

Ragauskaitė Alma 2016: Škotų pavardžių užrašymo tendencijos XVII–XVIII a. Kėdainių miesto istorijos šaltiniuose. – *Acta Linguistica Lithuanica* 75, 39–61.

Ragauskaitė Alma 2017: Germaniškos kilmės kėdainiečių antroponimai XVII–XVIII a. Kėdainių miesto istorijos šaltiniuose. – *Baltu filologija* 25(2), 111–128.

Ragauskaitė Alma 2017a: Kėdainiečių (lietuvių, lenkų) pavardžių formavimosi tendencijos XVII–XVIII amžiuje. – *Acta Linguistica Lithuanica* 77, 53–77.

Salys II – Pavardžių problema. – *Raštai* 2. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1983, 63–65.

Salys IIa – Mūsų lietuviškieji vardai. – *Raštai* 2. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1983, 267–284.

Sinkevičiūtė Daiva 2003: Dvikamienių asmenvardžių trumpinių kilmė ir sandara: lie. *dau*(*C*)-. – *Baltistica* 37(1), 115–131.

Sinkevičiūtė Daiva 2003a: Lietuvių dvikamienių vardų trumpinimo tendencijos šnekamojoje kalboje. – *Baltistica* 37(2), 317–341.

Sinkevičiūtė Daiva 2005: Vienkamieniai asmenvardžiai su lie. *darg*-: jų pamatas ir ryšiai su dvikamieniais asmenvardžiais. – *Baltistica* 40(1), 99–111.

Sinkevičiūtė Daiva 2005a: Vienkamieniai asmenvardžiai su bl. *but*-(*C*)- ir jų kilmė. – *Baltistica. VI priedas*, 215–228.

Sinkevičiūtė Daiva 2006: *Lietuvių dvikamienių asmenvardžių trumpiniai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

Sinkevičiūtė Daiva 2006a: Dėl vardyno plėtimo dvikamieniais vardais ir jų variantais. – *Kalbos kultūra* 79, 273–278.

Sinkevičiūtė Daiva 2006b: Dvikamienių vardų trumpinių paveldas vilniškių areale. – *Baltistica* 41(2), 341–351.

Sinkevičiūtė Daiva 2006c: [Rec.] Zigmas Zinkevičius. Krikščionybės ištakos Lietuvoje. Vilnius: Katalikų akademija, 2005. – *Baltistica* 41(1), 138–145.

Sinkevičiūtė Daiva 2008: Lietuvių dvikamienių vardų su pirmuoju dėmeniu *vaiš*- raidos bruožai. – *Baltistica* 43(2), 263–274.

Sinkevičiūtė Daiva 2008a: [Rec.] Jonas Palionis. XVII a. Punios parapijos asmenvardžiai ir vietovardžiai. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2003; XVII a. pabaigos – XVIII a. pirmosios pusės Punios parapijos asmenvardžiai ir vietovardžiai. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2008. – *Baltistica* 43(3), 501–511.

Sinkevičiūtė Daiva 2009: Pastabos dėl žemaičių trumpinių kilmės pavardžių, kilusių iš avd. *Gedrimas*. – *Baltistica* 44(2), 347–353.

Sinkevičiūtė Daiva 2010: Dėl lietuvių dvikamienių asmenvardžių kamieno *dal*- atsiradimo. – *Baltistica* 45(2), 325–340.

Sinkevičiūtė Daiva 2014: Dvikamienių vardų su kamienu *vaid*- raidos bruožai lietuvių kalboje. – *Baltistica* 49(1), 163–175.

Sinkevičiūtė Daiva, Račickaja Veslava 2014a: Lietuvių dvikamienių vardų kilmės asmenvardžiai ir jų kamienų užrašymo ypatybės Vilniaus naujųjų miestiečių ir laiduotojų 1661–1795 metų saraše. – *Archivum Lithuanicum* 16, 295–322.

Sinkevičiūtė Daiva 2016: Lietuvių dvikamienių vardų trumpinių kilmės asmenvardžiai ir jų kamienų užrašymo ypatybės Vilniaus naujųjų miestiečių ir laiduotojų 1661–1795 metų sąraše. – *Archivum Lithuanicum* 18, 221–254.

Skardžius Pranas 1943: *Lietuvių kalbos žodžių daryba*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Smoczyński Wojciech 2007: *Słownik etymologiczny języka litewskiego. Indeks wyrazow litewskich*. Vilnius: Vilniaus universitetas.

Šinkūnas Peliksas 1928: *Kėdainių miesto istorija*. Kaunas: „Spindulio“ B-vės spaustuvė.

Urbonavičiūtė Asta 2005: Klaipėdos krašto lietuviškos ir vokiškos profesinės kilmės pavardės etnolingvistiniu požiūriu. – *Filologija* 10, 84–88.

Urbonavičiūtė Asta 2005a: Klaipėdos krašto lietuvių pavardės iš sudurtinių asmenvardžių. – *Baltai ir jų giminaičiai. Tiltai* 26, 231–243.

Urbonavičiūtė Asta 2011: Patronimų su priesagomis *-aitis*, *-(i)ūnas* vartojimas ir paplitimas XVI a. Prūsijos kunigaikštystės Sembos vardyne. – *Res humanitariae* 10, 28–53.

Vanagas Aleksandras 1982: *Mūsų vardai ir pavardės*. Vilnius: Mokslas.

Vanagas Aleksandras 1999: Pavardės. – *Lietuvių kalbos enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 466–472.

Zinkevičius Zigmas 1977: *Lietuvių antroponimika. Vilniaus lietuvių asmenvardžiai XVII a. pradžioje*. Vilnius: Mokslas.

Zinkevičius Zigmas 1988: [Rec.] Lietuvių pavardžių žodynas 1: A–K, autoriai: Vitalija Maciejauskienė, Marija Razmukaitė, Aleksandras Vanagas, ats. red. Aleksandras Vanagas. Vilnius: Mokslas, 1985. – *Baltistica* 24(1), 94–105.

Zinkevičius Zigmas 2008: *Lietuvių asmenvardžiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Žemienė Aušra 2002: *XVIII–XIX a. Ragainės apskrities lietuvininkų pavardžių daryba ir kilmė. Daktaro disertacijos santrauka*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.

Žemienė Aušra 2016: *Germanizavimo įtaka Mažosios Lietuvos asmenvardžiams XVIII–XIX a.* – *Žmogus ir žodis* 18(1), 106–131.

Žemienė Aušra 2017: *Mažosios Lietuvos asmenvardžiai (XVIII–XIX a.)*. Vilnius: Technika.

Рагаускайте Алма 2012: О литовско–польских языковых контактах по данным фамилий жителей города Кедайняй в XVII–XVIII веках. – *Студії з ономастики та етимології. 2011–2012*. Київ: Інститут українськоі мови НАН України, 213–221.

Personal Names of Lithuanian Origin among Kėdainiai Residents in the 17th Century

SUMMARY

The analysis of personal names of Kėdainiai residents recorded in the 17th century (Kėdainiai inventories of 1604, 1624, 1666 and Kėdainiai rectory land rent inventory of 1622) led to the conclusion that 180 second components of binary nominations are of Lithuanian origin. Certain facts of Slavicization of personal names were distinguished in the historical documents under analysis: sound substitution, use of Slavic suffixes in the anthroponyms of Lithuanian origin, omission of endings, etc. Out of 180 anthroponyms of Lithuanian origin analysed in the study, 106 personal name forms were reconstructed. Among them, there are 6 (5.4 per cent) Lithuanian old two-stem anthroponyms, 5 (4.5 per cent) abbreviations of two-stem personal names and their suffixal derivatives and 95 (90.1 per cent) anthroponyms of nickname origin. The comparison between reconstructed anthroponyms and present-day Lithuanian surnames shows that 63 (60 per cent) of them still function today. A part of them, i.e. 24 (23 per cent of all the reconstructed anthroponyms), have the equivalents of surnames of the same origin but different formation. The remaining 19 (17 per cent) anthroponyms have no equivalents among the present-day personal names.

Įteikta 2018 m. balandžio 11 d.

ALMA RAGAUSKAITĖ
Lietuvių kalbos institutas
Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius, Lietuva
alma.ragauskaite@lki.lt